

Међународна регулатива

Заштита људских права у области привређивања пред Европским судом за људска права

Грађани Србије и Црне Горе добили су, уласком Србије и Црне Горе у Савет Европе, могућност да врло ефикасно штите своја људска права од повреда и угрожавања које би им држава проузроковала преко својих органа - судова, управних органа, па и скупштина (у случају доношења закона који одступају од норми утврђених у Савету Европе). Србија и Црна Гора, наиме, мора у свој правни систем унети правни поредак Савета Европе. Основа овог поретка је Европска конвенција о људским правима и основним слободама од 1950. (ступила на снагу 1953.). Поред ове, у оквиру Савета Европе усвојено је још преко 160 конвенција, јер се активности ове организације одвијају на врло различитим пољима - од заштите људских права у различитим аспектима до социјалне и економске заштите (што, такође, спада у домен заштите људских права).

Савет Европе усвојио је и дванаест додатних протокола уз Конвенцију о људским правима (од којих су неки престали да важе). Европска конвенција, са протоколима, односи се на заштиту многобројних људских права, од којих се нека, непосредно, односе и на људска права у области привреде, пословања; иако је овакву поделу тешко направити, у права која непосредно спадају у област слободе привређивања, пословања, могу се, на пример, убројати право на правично суђење, право на поштовање приватности, право на ефикасно правно средство за заштиту људских права, забрана дискриминације, право на заштиту својине, забрана прописивања и изрицања затворских казни због дугова, слобода кретања и избора пребивалишта, забрана колективног протеривања странаца, забрана протеривања сопствених држављана, право на улазак у сопствену државу итд. Овде сигурно спада и право на правично суђење. У пракси Европског суда утврђено је да је важан елемент овог права на правично суђење и обавеза да се поступак оконча у разумном року односно да државни суд одлуку донесе без одуговлачења. Европски суд није утврдио колико времена поступак треба да траје да би се сматрало да

је окончан у разумном року, али је формулисао критеријуме на основу којих се просуђује да ли је овај стандард у погледу трајања поступка испуњен (сложеност предмета пред домаћим судом, понашање тужиоца у току поступка, поступање суда).

Конвенција о људским правима непосредно се примењује у државама чланицама; она непосредно успоставља људска права и појединац се на норме Конвенције може позвати и пред домаћим органима без обзира да ли је неко право односно његова заштита предвиђени домаћим прописима.

Тумачење и примена Европске конвенције о људским правима обезбеђује се на ефикасан начин преко Европског суда за људска права, као органа који се налази изнад органа држава чланица.

Европски суд основан је 1959. и седиште му је у Стразбуру. Организација и овлашћења Суда утврђена су самом Конвенцијом о људским правима, а поступак Пословником од 1998.

Суд има онолико судија колико има земаља чланица Савета Европе (свака земља кандидује три кандидата, од којих најмање двојица треба да су њени држављани), а Парламентарна скупштина Савета Европе бира једног од њих на период од шест година.

Суд има четири одељења, а суди у одборима од три судије, у већима од седам судија, или као Велико веће (састоји се од седамнаест судија). О допуштености захтева одлучује одбор од три члана (и то само једногласно). Ако нема једногласности, одлуку о допуштености захтева доноси седмочлано веће. Ако сматра да је захтев допуштен, ово веће доноси и одлуку о спорној ствари. Ако се у конкретном случају постави неко озбиљно питање тумачења Конвенције о људским правима или додатних протокола или ако постоји потреба да се у решавању предмета одступи од дотадашње праксе Суда, седмочлано веће решење спора може препустити Великом већу. Велико веће решава и по жалбама на одлуке седмочланог већа његове су одлуке коначне.

Поступак пред Европским судом за људска права могу покренути појединци (грађани), као и невладине организације. Поред појединаца, поступак због кршења људских права може покренути и друга држава чланица. Суд не расправља о анонимним захтевима, као и о захтевима који су исти као случајеви о којима је Суд већ одлучивао или у предметима у којима већ поступа неки други међународни орган.

Најважнији процесни услов за упуштање Суда у решавање спора је да су претходно исцрпљена сва расположива правна средства по праву државе у којој је дошло до одређене повреде или угрожавања људских права о којима се расправља.

Рок за подношење захтева Суду је шест месеци од дана коначности одлуке надлежног органа државе у којој је повреда, односно угрожавање права учињено.

Својом пресудом Суд за људска права може одлучити да је одређено право, предвиђено Конвенцијом или додатним протоколима повређено, односно да повреде није било. У случају када утврди да је дошло до повреде права, Суд може, на

захтев странке, досудити и правичну накнаду штете коју је странка претрпела. Суд може наложити и примену других мера држави чланици, као што су понављање поступка пред домаћим органима, измена домаћег законодавства (што није тако редак случај - у пракси су многе државе морале да усаглашавају своје прописе са нормама постављеним Конвенцијом и додатним протоколима на основу пресуда Европског суда правде), измена праксе домаћих судова и сл. Извршење пресуда Европског суда контролише Комитет министара.